

OSZK HÍRADÓ

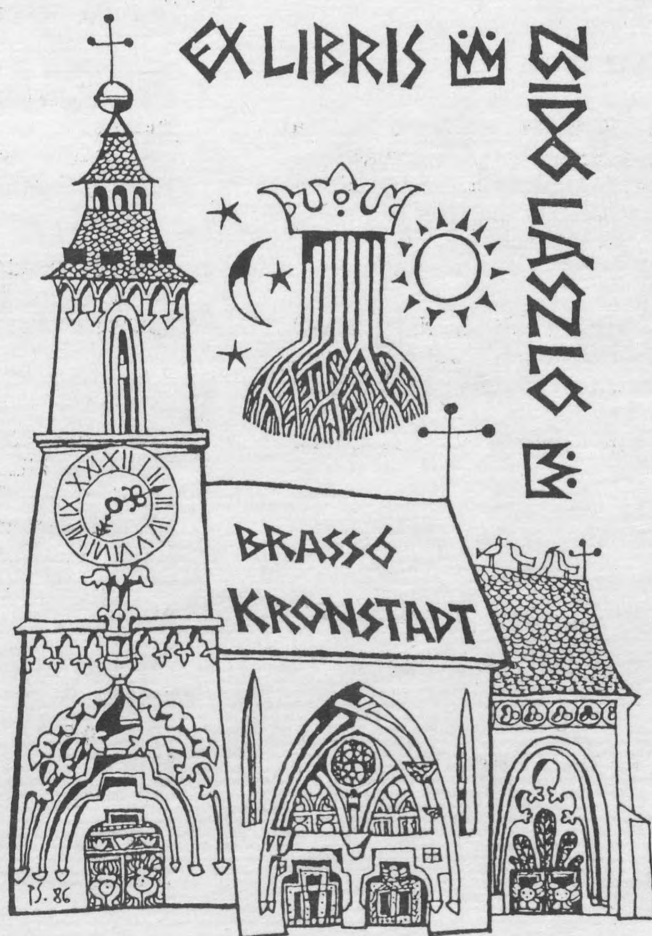
XXXI. évfolyam

1988.

3-4. szám

1989 -05- 15

*Magyaros
Könyvtár
Könyvtár*

TARTALOM

KRÓNIKA

21. A Főigazgatói Kollégium ülése
(Hegedüs Péter)
21. Személyi hírek és változások
22. Kitüntetések
25. Az 1987. évi Keresztury-jutalom
odaítélése

MUNKÁNKRÓL, KÉRDÉSEINKRŐL

26. Az OSZK gépesítésének fejlesztése
és legfontosabb problémái
(Ungváry Rudolf)
26. Az Országos Széchényi Könyvtár
számítógépes könyvtártechnológiai
rendszerének fejlesztéséről
(Juhász Gyula főigazgató)
29. Az OSZK az amerikai magyar
időszaki kiadványok legnagyobb tára
(Batári Gyula)

MUNKATÁRSAINKRÓL

31. Igazi Műhely volt. Beszélgetés Gerő Verával,
a Könyvtártudományi Szakkönyvtár nyugdíjba
vonult osztályvezetőjével (Fogarassy Miklós)

KIÁLLÍTÁSOK

35. Titkot rejtő könyvjegyek (Sipos Nagy Réka)
36. Plugor Sándor szívöbbenései (Juhász Ferenc)
37. Néhány szó Dino Buzzati festményei kapcsán
(Lencső László)
37. Könyvtári propaganda kiadványok kiállítása
(L.L.)

SAJTÓFIGYELŐ

38. A garabonciás költő (Lukácsy András)

NYUGDÍJASAINKRÓL

39. Nyugdíjas éveim (V. Busa Margit)

Címlapkép:
Plugor Sándor metszete

OSZK HÍRADÓ

Az Országos Széchényi Könyvtár
MSZMP alapszervezetének,
Szakszervezeti Bizottságának
és KISZ alapszervezetének lapja

XXXI. évfolyam 3-4. sz. - 1988.

Szerkesztik:
Batári Gyula
(felelős szerkesztő)
Belitska-Scholtz Hedvig
Borsányi Zsuzsanna
Borány Tamás (műszaki szerkesztő)
Gerő Zsoltné
Juhász Lászlóné
(a szerkesztő bizottság elnöke)
Karácsonyi Rózsa
Maróti Ádám
Nagy Zoltán
Rózsa Mária
Somkuti Gabriella

A szerkesztőség címe:
Budapest, I., Budavári Palota F. ép.
Postacím: 1827 Budapest
Telefon: 567-485

Felelős kiadó:
az Országos Széchényi Könyvtár
Szakszervezeti Bizottságának titkára

Előfizethető a szakszervezeti bizal-
mknál, külső előfizetőknek a Kiad-
ványtárnál. Egyes számok a Kiadvány-
tárban megvásárolhatók.
(OSZK Kiadványtára: Bp. I., Budavári
Palota F. ép. Postacím: 1827 Buda-
pest)

Készült az OSZK Nyomdaüzemében 520
példányban, 3,0 A/5 ív terjedele-
ben. Munkaszám: 89.036

ISSN 0324-2064

KRÓNIKA

A Főigazgatói Kollégium ülése

Március 2-án tartott tanácskozásán a testület az integrált feldolgozás szervezeti átalakítási kérdéseit tárgyalta meg. A különböző alternatívákat felvázoló anyag a tervezett számítógépes rendszer szervezeti előkészítését tűzte ki célul, s a testület azt a változatot fogadta el, amely a központi gyarapító feldolgozó egység létrehozását javasolta egy szervezeti egységbe tömörítve a nemzetközi azonosító számozás, a gyarapítás, a katalogizálás, a szakozás és a szerkesztés funkcióit. Döntés született arra vonatkozóan is, hogy a számítástechnikai koordinációs munkabizottság dolgozzon ki részletes javaslatot a létrehozandó szervezeti egység részszerkezeteit, kapcsolódási pontjait és technikai beruházási igényeit illetően. Ugyancsak ezen az ülésen került napirendre a Gazdasági Igazgatóság 1987. évi tevékenységéről szóló beszámoló, ill. a szervezeti egység 1988. évi terve. **Március 23-án** folytatódott az előző ülésről áthúzódott napirendi pont megtárgyalása (a Gazdasági Igazgatóság beszámolója), majd a Nemzeti Periodika Adatbázis problémáira és aktuális feladataira vonatkozó előterjesztés került a testület elé. Ezen a tanácskozáson vitatták meg a résztvevők az OSZK számítógépes könyvtártechnológiai rendszerének fejlesztési irányelveit magába foglaló dokumentumot is. Az elfogadott fejlesztési elvek a fejlesztés egységességének biztosítását célozzák, egyebek között a Szervezési Főosztály koordinációs tevékenysége útján. Áprilisban egy alkalommal ült össze a Főigazgatói Kollégium. Az ülés témáját az OSZK szervezeti egységek szerinti bérkeret-felosztására vonatkozó javaslat, ill. az OSZK archív (muzeális) kötelempéldány sorára épülő, MNB célú feldolgozás megvalósítására vonatkozó javaslat képezte. Mindkét javaslatot - a szükséges változtatásokkal - elfogadta a testület. A bérkeret végleges felosztását további egyeztető munka előzi meg az elfogadott határozat szerint.

Hegedüs Péter

Személyi hírek és változások
1988. március – április

Új dolgozóink:

Ballai Julianna szakalk. IV. Nyomdaüzem, Belia György ovh. GI MFO, Csanádi Imréné szakalk. II. Olvasószolgálat, Geiger Gézáné ügyint. IV. GI BMO, Horváthné Gyimesi Rita szakalk. II. MKCS, Patz Béláné szakm. I. Nyomdaüzem, Somogyi Levente szakalk. IV. Szervezési Főosztály, Tóth László Kristóf ügyint. II. Nemzetközi Csere, Tar Katalin fm. Szervezési Főosztály.

Eltávoztak a könyvtárból:

Nyugdíjazással:

Mészáros Györgyné ügyint. II.

Áthelyezéssel:

Fábry Eszter szakalk. IV. Szépművészeti Múzeum, Lehőcz Mónika szakalk. IV. Idegenforgalmi Propaganda és Kiadó Váll., Miklós Balázs ov. Mérték Építészeti Stúdió Kiszövetkezet, Polyańszkyné Szentmihály Andrea ov. Comporgan Rendszerház, Szederné Szepesi Ágnes ügyint. II. Magyar Hitel Bank, Várszegi Róbert szakalk. II. Magyar Nemzeti Múzeum.

Munkaviszonyuk megszűnt:

Juhász Katalin szakalk. IV, Németh Szilvia bm. II, Subicz Ferenc bm. I. Wagner Andrea bm. I.

Kilépett:

Ambrus Jenő bm. II.

KITÜNTETÉSEK

**Április 4-e alkalmából a művelődési miniszter
SZOCIALISTA KULTÚRÁÉRT kitüntető jelvényben részesítette:**

Berlász Piroskát	Színháztörténeti Tár
Dr. Csapó Editet	KMK Oktatási és Módszertani osztály
Dr. Illyés Katalint	Igazgatási osztály
Nagy Zoltánt	Mikrofilmtár
Polyánszky Szentmihály Andreát	Nemzetközi és Közművelődési osztály
Zágonyi Ilonát	Katalogizáló osztály
Zséli Lászlónét	Mikrofilmtár

KIVÁLÓ MUNKÁÉRT kitüntető jelvényben részesült:

Ballagó Lászlóné	Restauráló Laboratórium
Beszédes Károlyné	Olvasószolgálati és Tájékoztató Főosztály
Danku György	Térképtár
Galamposi Gábor	Mikrofilmtár
Járvás Andrásné	Pénzügyi és Számviteli osztály
Mészáros Györgyné	Fenntartási Főmérnökség
Savanyó Rezsőné	Igazgatási osztály
Szalai G. Rozália	MNB Könyvek Szerkesztősége

MINISZTERI DICSÉRETBEŒN részesült:

Dr. Csecserits Istvánné	Katalogizáló osztály
Dr. Fülep Katalin	Kézirattár
Mózes Andrásné	Fenntartási Főmérnökség
Nyul Lászlóné	Mikrofilmtár
Pappné Farkas Klára	KMK Könyvtártudományi Szakkönyvtár
Riba Denise	Könyvtárközi Kölcsönzés

A belügyminiszter a KÖZBIZTONSÁGI ÉREM EZÜST FOKOZATA kitüntető jelvényben részesítette:

Csabai Miklóst	Biztonsági osztály
----------------	--------------------

A törzsgárda tagság I. fokozatát érte el:

Ballagó Lászlóné	Restauráló Laboratórium
Dr. Bálint Tiborné	Katalogizáló osztály
Balogh Attiláné	Nyomdaüzem
Dr. Bellágh Rózsa	Katalogizáló osztály
Dr. Béres Deák Lászlóné	Könyvek Központi Katalógusa
Faltusz Jánosné	Mikrofilmtár
Farkas Judit	Hírlap-állományvédelmi osztály
Gáspár Istvánné	Kötészet
Horváthné Solymár Ildikó	Hírlap-állományvédelmi osztály
Jónás Lászlóné	Nyomdaüzem
Dr. Kenyéri Katalin	KMK Hálózatfejl., Koordinációs és Szakfelügyeleti oszt.
Kiss Györgyné	Bér- és Munkaügyi osztály
Lányi Józsefné	Gyűjteményfejlesztési igazgató titkársága
Pataki Gáborné	Katalogizáló osztály
Dr. Précsényi Árpádné	Külföldi Folyóiratok Központi Katalógusa
Samariay-Leölkes Katalin	MNB Könyvek Szerkesztősége
Sárosi Attila	Katalogizáló osztály
Dr. Sigmond Györgyné	Külföldi Folyóiratok Központi Katalógusa
Dr. Skaliczky Józsefné	KMK Hálózatfejl., Koordinációs és Szakfelügyeleti oszt.
Dr. Szegleti Ildikó	Külföldi Folyóiratok Központi Katalógusa
Szeli Valéria	Olvasószolgálati és Tájékoztató Főosztály
Szita Gábor	Raktári osztály

A törzsgárda tagság II. fokozatát érte el:

Gajtkó Éva	Kötelempéldány Szolgálat
Gál Julianna	MNB Könyvek Szerkesztősége
Dr. Karsay Orsolya	Kézirattár
Kocsy Lászlóné	Katalogizáló osztály
Koroknay Ákosné	Kézirattár
Lovászné Vona Katalin	Gyarapítási osztály
Radics Lajos	Fenntartási Főmérnökség
Szenténé Farnady Livia	Kötelempéldány Szolgálat
Szilágyi József	Raktári osztály
Törökné Jordán Katalin	KMK Oktatási és Módszertani osztály

A törzsgárda tagság III. fokozatát érte el:

Dr. Horváth Gyuláné	Plakát és Kisnyomtatványtár
Kastaly Beatrix	Hírlap-állományvédelmi osztály
Kovács Árpádné	KMK
Óvári Sándor	Gazdasági Igazgatóság
Pásztor Rezsőné	Gyarapítási osztály
Szilágyi Tibor	Gyűjteményfejlesztési osztály
Urbán László	KMK Oktatási és Módszertani osztály
Vavrinecz Veronika	Zeneműtár
Dr. Vekerdi József	Nemzetközi Csereszolgálat

Kiváló társadalmi munkájukért a következők részesültek jutalomban:

Alanakjan Zsuzsanna	Mártyán Gyuláné
Balassa Jenőné	Mihály Józsefné
Biró Ferenc	Nagy Zoltán
Fekete Lajosné	Pappné Farkas Klára
Gál Julianna	Pázmány Ildikó
Jávori Ferencné	Radics Lajos
Jenei Anna	Samkóné Patyi Julianna
Karakas Péterné	Savanyó Rezsőné
Dr. Kenyéri Katalin	Stroh Tamásné
Kondor Anita	Tatai András
Kovács Zsuzsanna	Tóth Pál Péter
Lányi Zoltán	Zádoczky Irén
Lányiné Hajdu Livia	

Az 1987. évi Keresztury-jutalom odaítélése

Az 1987. évi Keresztury-pályázatra szóló felhívást az OSZK Híradó 1986. évi 11-12. számában tette közzé az intézet vezetősége.

A beérkezett két pályaművet a Tudományos Bizottság által felkért szakértők lektorálták, majd azt követően a bizottság tagjai a dolgozatokat személyesen is áttanulmányozták. A Tudományos Bizottság 1988. március 16-án lefolytatott szakmai vita után alakította ki közös javaslatát, amelyet az intézet vezetősége jóváhagyott.

E szerint a Tudományos Bizottság első díjban részesítette:

Murányi Róbert Árpád: "Die Bartfelder Musiksammlungen in ihrer Zeit" című, kandidátusi értekezését (25.000 Ft-tal),

és második díjban részesítette:

Bálint István János: "Kincses Kolozsvár" című munkáját (12.000 Ft-tal).

MUNKÁNKRÓL KÉRDÉSEINKRŐL

Az OSZK gépesítésének fejlesztése és legfontosabb problémái

A nemzeti és regionális könyvtárak gépesítésében csak az egyik probléma, hogy milyen legyen az a programrendszer, mely a könyvtári feldolgozás igényeit integrált formában elégítheti ki. Ennek érdekében folyik a feldolgozási műveletekben előforduló adattípusok összegyűjtése, rendezése és összehangolása; a munka eredménye az OSZK könyvtártechnológiai információrendszerének specifikációja (röviden a rendszerspecifikáció). A rendszerspecifikációban fogalmazzuk meg azokat a szakmai és szolgáltatási igényeket, melyek alapján a számítástechnikai szakemberek a programrendszert kidolgozhatják.

A gépesítés másik problémája talán még ennél is gyakorlatibb jellegű: milyen átfogó keretben, milyen szempontok szerint menjen végbe a könyvtártechnológiai információrendszer kialakítása (beleértve a rendszerspecifikáció elkészítését is)? A nemzeti és regionális könyvtárakra jellemző, nagy mennyiségű feldolgozás és sokrétű feladatkör következtében sok különleges részlegérdekkel kell számolni. Az első és legfontosabb feladat ezek összehangolása, mely azonban nem oldható meg egyszerre, hanem időben mindig ismétlődő folyamat. Az összehangolás nélkül nem képzelhető el integrált feldolgozás. Az összehangolás közvetlenül a rendszerspecifikációt érinti, de vonatkozik a fejlesztés egészének módszerére is.

E módszerbeli és koncepcionális keretet hivatottak képviselni az alábbiakban megfogalmazott fejlesztési célok, alapelvek, lépések és alternatívák, melyeket körlevélben fogtunk össze. Arra hivatottak, hogy szabályozzák a fejlesztési tevékenységet és az összehangoláshoz egységes, mindenkire érvényes, általános alapokat nyújtsanak.

Ungváry Rudolf

Az Országos Széchényi Könyvtár számítógépes könyvtártechnológiai rendszerének fejlesztéséről

A) A fejlesztés célja

A nemzeti könyvtár valamennyi feladatának a jelenleginél egységesebb, hatékonyabb és gazdaságosabb ellátása integrált - és számítógépes hálózat központjaként is működő - automatizált rendszer segítségével.

B) A fejlesztés alapelvei

1. A FEJLESZTŐMUNKÁRA VONATKOZÓ ELVEK.

1.1 A NYILVÁNOSSÁG ELVE.

A fejlesztés a könyvtár szinte valamennyi dolgozóját érinti, ezért annak előrehaladásáról folyamatos és szakszerű tájékoztatást kell adni. Az érintett dolgozókat a fejlesztési elképzelésekbe be kell vonni.

1.2 A KOORDINÁCIÓ ELVE.

A fejlesztési munkát a Szervezési Főosztály a Számítástechnikai Koordinációs Munkabizottsággal együttműködve koordinálja, és az egyes fejlesztések előterjesztésében nem kerülhet meg.

Ez azt jelenti, hogy:

- 1.2.1 összegyűjti, a kezdeményezőkkel megvitatja, szükség esetén szélesebb körben, szakmai vitára bocsátja, vagy - a benyújtóval közösen - vezetői döntésre a Főigazgatói Kollégium elé terjeszti az integrált rendszerre vonatkozó, valamennyi ötletet, elképzelést, tervet;
- 1.2.2 jogosult a helyi (csoport, osztály stb.) szintű gépesítési elképzeléseket - bevezetésük előtt - elbírálni, és azoknak az integrált rendszerrel érintkező részét a rendszerspecifikációval összehangolni;
- 1.2.3 a vezetői fejlesztési döntéseket előkészíti, a döntéshozatalt, majd a döntések keresztülvitelét támogatja;
- 1.2.4 ellenőrzi a fejlesztés ütemezésének betartását.

1.3 A FORRÁSOK ÖSSZPONTOSÍTÁSÁNAK ELVE.

A fejlesztésre rendelkezésre álló, pénzügyi erőforrásokat csak a rendszerspecifikáció alapján, a fejlesztési koncepcióval összhangban szabad felhasználni, nem pedig egymástól független részletekben.

A hardverbeszerzés csak a szoftverbeszerzéssel összhangban valósítható meg. A beszerzés hardver/szoftver összhangjának ellenőrzésére a Szervezési Főosztály Fejlesztési osztálya jogosult.

A rendszer fejlesztésében biztosítani kell, megfelelő szintű vezetői jóváhagyással, hogy az egyes részlegeknek a rendszerspecifikáció kidolgozásában való részvétele az egyéb szakmai tevékenységekkel szemben, a határidős fejlesztési szakaszokban elsőbbséget élvezzen.

2. A SZÁMÍTÓGÉPESÍTÉSRE VONATKOZÓ ELVEK.

2.1 AZ INTEGRÁCIÓ ELVE.

Egy adatelem csak egyszer vihető be a rendszerbe. Az egymást követő és egymásra épülő műveletek az előző műveletek outputját használják inputként. Minden egyes adatelem végső, hiteles értékéért a rendszerspecifikációban meghatározott részlegnek kell felelnie.

2.2 A MŰKÖDÉS.EGYSÉGESSÉGÉNEK ELVE.

A rendszerbe kerülő hardvernek és szoftvernek - függetlenül attól, hogy a fejlesztés mely szakaszában kerül a rendszerbe, - egymással összhangban kell lennie. Azaz: az OSZK minden eddigi és további fejlesztési lépését az egységes, egyetlen egészet alkotó OSZK-adatbázishoz vezető út részeként kell értelmezni.

Az egyes rész megoldások speciális elemeikben ugyan különbözhetnek egymástól, de azokban az elemeikben semmiképp, amelyek egy másik rész megoldásnak is elemei. Azaz: minden beviteli és megjelenítési formátumot és minden adatelemet az OSZK egészére tekintettel kell megtervezni, ill. meghatározni.

2.3 A SZERVEZÉS-TERVEZÉS EGYSÉGESSEGÉNEK ELVE.

A katalógus-, illetve bibliográfiai tételeket előállító és felhasználó műveletek csak a teljes rendszerspecifikáció elkészülte után gépesíthetők. A már meglévő, gépesített rendszerek (MNB Könyvek; NPA) a majdani online rendszerbe integrálandók.

2.4 A SZABVÁNYOSSÁG ELVE.

Minden feladat megoldásakor figyelembe kell venni az érvényes hazai könyvtári szabványokat, ezek hiányában a nemzetközi szabványokat, ezek hiányában pedig a fejlesztés szakaszában – a rendszerspecifikáció részeként – kell kidolgozni megfelelő, belső szabályzatokat.

A fejlesztési alapelvek betartásáért a Szervezési Főosztály felelős.

C) A fejlesztés lépései

1. A könyvtártechnológiai információrendszer elemzésének elvégzése és felhasználói specifikációjának (röviden: rendszerspecifikációjának) elkészítése.
2. Az OSZK szolgáltatásai iránt támasztott igények és a szolgáltatások felhasználásának vizsgálata.
3. Tájékozódás, adatgyűjtés az alkalmasnak látszó, vásárolható programrendszerekről és hardverről.
4. A megismert programrendszerek képességeinek összehasonlítása a rendszerspecifikációval döntéshozatal céljából.
5. A fejlesztés fizikai feltételeinek (helyiség, adatátvitel, számítógép /mikro- és mini/nagyszámítógép) karbantartás, üzemeltetés stb.) megállapítása.
6. Az összehasonlítások és elemzések eredményeként döntéshozatali alternatívák előterjesztése a Főigazgatói Kollégium részére.
7. A rendszerkarbantartás felhasználói oldalán felelősök kijelölése.
 - 7.1 a rendszerspecifikáció és a részlegek által kért változtatások összehangolására és dokumentálására,
 - 7.2 a rendszerspecifikáció és a szervezési rendszer közötti összhang biztosítására,
 - 7.3 a Számítóközpont és a részlegek üzemeltetési igényeinek összehangolására,
 - 7.4 a rendszerspecifikáció karbantartására és az összehangolt változtatások átvezetésére.
8. Oktatás, továbbképzés szervezése (az információrendszer üzembe helyezési időpontjának függvényében) különböző (feldolgozó, felhasználó, programozási) szinteken.

D) A számítógépesítés alternatívái

A könyvtártechnológiai információrendszer kifejlesztésének két alternatívája van:

1. KÖZPONTI SZÁMÍTÓGÉPET HASZNÁLÓ RENDSZER

(megamini-, vagy nagyszámítógép, legalább tízéves, retrospektíven kezelhető állománytárolási képességgel, szükség szerint hozzákapcsolódó terminálokkal és mikroszámítógépekkel).

Előfeltételek:

- 1.1 Egységes, integrált szoftver (amely vagy fokozatosan, vagy egyszerre alakítható ki, ill. szerelhető be).
- 1.2 A kurrens időszaki kiadvány közös leírási részek, a kurrens, többkötetes könyv közös leírási részek (összetett szintű leírások) előzetes bevitele a folyamatos munkavégzés érdekében.
- 1.3 Az egységesített besorolási adatok állományának felállítása, az adatállományok központi kezelésű, előzetes bevitele a folyamatos munkavégzés érdekében.
- 1.4 A tartalmi és egyéb, nem bibliográfiai jellemzéshez használt szótári állományok (Tárgyszavak, deskriptorok, kódok stb.) felállítása, központi kezelésű, előzetes bevitele egységes formában.

2. ELSŐ LÉPÉSBEN MIKROSZÁMÍTÓGÉPEKRE ÉPÜLŐ RENDSZER

(hálózatba kapcsolva, vagy anélkül), később központi számítógépre való telepítés lehetőségével.

Előfeltételek:

- 2.1 Azonos típusú, vagy kompatibilis hardver/szoftver.
- 2.2 Azonos típusú feladatokhoz ugyanaz a program.
- 2.3 Azonos adatelemezegységes specifikáció.
- 2.4 Azonos karakterkészlet.

A fejlesztési dokumentumok karbantartásáért a Szervezési Főosztály felelős.

Juhász Gyula
főigazgató

AZ OSZK AZ AMERIKAI MAGYAR IDŐSZAKI KIADVÁNYOK LEGNAGYOBB TÁRA

A Magyarságkutató Csoportnak az Országos Széchényi Könyvtár keretein belül történt létrejötte óta - úgy gondolom - még fokozottabb jelentősége lett annak a körülménynek, hogy intézményünk a külföldi magyarok időszaki kiadványainak és könyveinek a legjelentősebb, legnagyobb, de sajnos, távolról sem teljes lelőhelye.

Többek között a szórvány magyarság legnagyobb csoportjának, az Amerikai Egyesült Államokba kivándoroltak időszaki kiadványainak is feltehetően a legnagyobb gyűjtőhelye vagyunk. Még sem lehetünk elégedettek. Ugyanis sok periodika, amely megtalálható más hazai, vagy külföldi könyvtárban, vagy egyáltalán nincs meg nálunk, vagy csak igen hiányosan. Ilyen az első amerikai magyar lap, az 1853-ban New Yorkban alapított "A Magyar Száműzöttek Lapja" is, amelynek a megjelent hat számából csupán három van meg az OSZK állományában, a hiányok után érdemes volna nyomozni, hiszen a Kossuth-emigráció fontos megmozdulásairól forrás értékű adatokat közölt a lap, amint erről részletesen írtam "A Magyar Száműzöttek Lapja. Az első

amerikai magyar hírlap 1853-ban"[†] című tanulmányomban. Továbbá, e kiadvány hasábjain olvashatunk többek között az első jelentősebb, amerikai magyar egyesület, a "New York-i Magyar Ápoló Egylet" megalakulásáról is.

A később kiadott - jobbára szintén hiányosan fellelhető - hírlapok, a "Magyar Amerika" (1879), az "Amerikai Nemzetőr" (1883-1899) és a mai napig is megjelenő "Szabadság" (1891-) hasábjairól már a magyarországi kivándorlók életének a hétköznapijait, míg az ugyancsak máig élő "Amerikai Magyar Népszava" (1899-) számaiból az akkori munkásság problémáit ismerhetjük meg. Nem célom a századforduló idejére már tucatjával felbukkanó, hosszab-rövidebb életű kiadványok ismertetése, csupán arra a körülményre szeretném ismételtelen felhívni a figyelmet, hogy e lapok többségének állománya rendkívül hiányos az OSZK-ban. Ezért szükségesnek látszik ezen hiányok pótlása a kutatások elősegítése érdekében. Erre legegyszerűbb módnak kínálkozik a budapesti nagykönyvtárak anyagából, valamint a sárospataki Amerikai Magyar Gyűjteményből, a Szegedi Somogyi Könyvtár Vasváry-gyűjteményéből megszerezni a saját állományunkból hiányzó példányokat másolás, mikrofilmzés útján.

Második lépésként akár egyidőben is a külföldi hungarológiai kutatóhelyek, gyűjtemények állományából kellene pótolni másolatok kérésével a hiányokat, vagy az olyan címeket megszerezni, amelyekből egyáltalán nincs állományunk - mert ilyenek is vannak. Ezt Puskás Julianna: "Kivándorló magyarok az Egyesült Államokban 1880-1940" című, alapvető munkájában található címlapjából és más forrásokból is jól tudjuk.

Egyébként az OSZK állományában található, bőséges anyag indokoltá tenné, hogy az amerikai magyar hírlapok anyagából kiállítás rendezésére kerüljön sor - például valamely adódó évforduló alkalmából. Egy ilyen esemény - úgy gondoljuk - a kutatás fellendülése mellett némelyeket arra ösztönözhetne, hogy a tulajdonukban lévő lappéldányokat elajándékozzák, vagy eladják könyvtárunknak.

A továbbiakban szükség volna az amerikai magyar hírlapok és folyóiratoknak teljességre törekvő bibliográfiájának az elkészítésére, természetesen a lelőhelyek feltüntetésével.

Végül igen fontos volna fokozottabb figyelmet szentelni legalább a meglévő anyag megóvására: tehát kötetésére, laminálására és jelentős részének mikrofilmre történő felvételezésére.

Batári Gyula

[†]Magyar Könyvszemle, 1985. 3-4. sz. 309-316. p.

IGAZI MŰHELY VOLT

Beszélgetés Gerő Verával, a Könyvtártudományi Szakkönyvtár nyugdíjba vonult osztályvezetőjével

- Hogyan lettél könyvtáros, hogyan kezdted szakmai pályádat?

- Véletlenül lettem könyvtáros, eredetileg mozgásművészek készültem. Ifjú koromban ezt tanultam, és olyan mestereim voltak ezen a területen, mint Dienes Valéria, Szentpál Olga, Kál-lai Lili és mások. Ezen a téren is inkább pedagógusnak készültem, mint művészek. Az utóbbi-hoz talán nem is volt meg a technikám. Mozgásművészeti iskolát akartam nyitni, már meg is volt a helyiségem, elkészültek a propagandaanyagok a tanítványok toborzásához, amikor eljött az az időszak, amelyikben - egyebek között - a mozgásművészetet is "polgári"-nak bélyegezték, s ezt a pályát nem lehetett folytatni. Ám ez vezetett érdekes módon a könyvtárossághoz. Tanít-tottam mozgásművészetet egy úttörőcsapatnál, a Goldberger gyárban. Ebben az időszokban - ki emlékszik még erre? - a gyárakban is szerveztek a munkások gyerekeiből úttörőcsapatokat. 1948 végén behívtak a textiles szakszervezetbe, hogy a textiles üzemek úttörő csapatainak a vezetője legyek. Miután a mozgásművészeti iskolával kapcsolatos terveim kútba estek, elfogadtam ezt, majd mikor egy évre rá megszüntették ezeket az úttörő csapatokat, ottmaradtam. Ekkor kezdő-dött el az üzemi szakszervezeti könyvtárak szervezése. Jómagam ott voltam munka és feladat nélkül a textilesek Rippl Rónai utcai székházában - elkezdtem a könyvtárakkal foglalkozni. Örömmel, a feladat tele volt érdekességgel. Így kerültem a pályára, és beiratkoztam a Pedagó-giai Főiskolára, ahol elvégeztem a könyvtárszakot.

- Milyen volt ez a főiskola? Kérlek, mesélj erről!

- Miszti László volt a tanszak vezetője, tanított Kéki Béla könyvtártörténetet, Durzsa Sándor bibliográfiát, Hubay Miklós és Hegedüs Géza irodalmat. Évfolyamtársaim közül hadd em-lítsem meg Dobos Piroskát, Gerő Gyulát, Kondor Istvánnét, főiskolatársam volt Szőnyi Laci, a tragikusan elhunyt miskolci könyvtárigazgató, Faragó Lili és a szakma későbbi más kiválóságai is.

- A könyvtárszervezés, a könyvtári tanulmányok és a diploma egészen elköteleztek a szak-ma mellett. - Hogyan alakult későbbi pályád?

- Először a textiles szakszervezet könyvtári előadója lettem, majd kimentem üzemi könyv-tárosnak. Voltam a Goldberger Kelenföldi üzemének könyvtárosa, majd a Magyar Pamutipar újpesti gyárában könyvtárvezető. Amikor a szakszervezeti könyvtárak hálózattá kezdtek szerveződni, én ennek az ügynek igazi híve és elkötelezettje, sőt részben kidolgozója lettem. Visszakerülve a szakszervezeti központba, megalakítottuk a központi könyvtárat, és

megszerveztük a hálózatot. Már ekkor létrejött a SZOT keretén belül egy szakszervezeti könyvtári tanács, amelynek én is tagja voltam. Úgy érzem, hogy a hazai munkahelyi könyvtári rendszer kialakításában jelentős szerepem volt. 1959-ig dolgoztam ezen a területen, egészen addig, amíg a KMK-ba nem jöttem.

- A frissen megalakított KMK-ba?

- Igen, akkor szervezték meg ezt a központi könyvtári intézményt az Országos Széchényi Könyvtárban. Sebestyén Géza, és különösen Sallai István személyesen hívtak, az utóbbit az akkor Országos Könyvtári és Dokumentációs Tanácsból (melyben én a szakszervezeteket képviseltem) ismertem, de ő maga járt is kint nálunk, igen érdekelték a munkahelyi könyvtárak szervezésének problémái és lehetőségei. Így kerültem a KMK Módszertani osztályára, ahol a szakszervezeti könyvtári kérdések referense, majd egy idő múltán ennek az osztálynak a helyettes vezetője lettem. Éveken át dolgoztam a szakszervezeti könyvtárak ügyében, ebben az időben jött létre a minisztérium és a SZOT között az a megállapodás, amely azt rögzítette, hogy intézményünk veszi át a munkahelyi könyvtárak módszertani gondozásának ügyét is. Ekkor írtam a Szakszervezeti könyvtárosok kézikönyvét Papp Istvánnal együtt. Mint osztályvezető-helyettesnek, természetesen más szakmai kérdésekre is kitékintésem volt. Időközben megalakult egy kétfős részleg, amelyiknek a könyvtárak távlati fejlesztési tervei, prognosztizálása volt a feladata. Ebben is részt vettem, ketten csináltuk Bereczky Lászlóval, ő a szakkönyvtári, én a közművelődési könyvtári jövőstratégiákkal foglalkoztam, de ez igen rövid intervallum volt. Amikor elhatározták, hogy az intézményben az olvasáskutatásnak, az olvasásszociológiának külön szervezeti keretet hoznak létre, ennek az osztálynak a megszervezését bízták rám. (Hadd jegyezzem meg itt, rosszallom, hogy a hazai olvasáskutatás kialakítására emlékezve, nem hangzik el a KMK akkori igazgatójának, Barabási Rezsőnek a neve. Méltatlanul feledkeznek meg a még élő tanuk arról, hogy ez az ő ösztökélésére, ambicionálására jött létre; az olvasáskutatási osztály megszervezését ő személyesen szorgalmazta.

- Hallhatnánk ennek az időszaknak a szakmai emlékeiről?

- A kezdeményező Ughy Jenő volt, aki elkészítette igen jeles alapozó munkáját, az "1000 falusi olvasó"-t. A műnek sikere lett, jó visszhangot kapott. Az ilyen irányú kutatások erősítését a minisztérium is lelkesen támogatta. Az osztály két fővel indult, majd összeállt az első "csapat" - Kamarás István, Jordán Katalin, Nagy Attila, Könyves-Tóth Lilla. Az olvasáskutatás kezdeti lépését, első konferenciáit örömmel segítettem, de amikor úgy láttam, hogy jó erővel, lábon áll az ügy, és úgy láttam, hogy kellően erős, fiatal együttes jött létre, magam meg nem éreztem szakmailag elég erősnek, kértem, hogy másra hagyassam az osztály vezetését. A kellő "utód" is jelen volt már Kamarás István személyében. Hadd mondjam még el egy másik "kiruccanásomat", melynek későbbi következményei is lettek. Másfél évet dolgoztam a Bóday Pál vezette Dokumentációs Osztályon, azon az osztályon, melynek később a vezetője lettem. Ekkor ismerkedtem meg közelebbről a **Könyvtári Figyelő**vel is. Ezen az osztályon történt a lap szerkesztése és a technikai előállítás is: kitűnő, érdekes iskola volt ez. Bóday mellett öröm volt dolgozni, jól értett az "újságcsináláshoz", eredeti, inspiratív elképzelései voltak. Őmellette igen sokat tanultam. Színes egyénisége mellett öröm volt a szerkesztés és a technikai kivitelezés, a tördelés, ragasztás, formába öntés folyamatát számonként végigcsinálni.

- Milyen körülmények között kerültél annak az OSZK-KMK osztálynak az élére, - mai néven Könyvtártudományi szakkönyvtár vezetőjének, ahonnan nyugdíjba mentél?

- Amikor az előző osztályvezető, Horváth Tibor megvált ettől a feladatkörtől, Papp István, az intézet akkori igazgatója felajánlotta nekem ezt a feladatot, én meg készséggel elfogadtam. Örömmel, sok-sok örömmel és ambícióval csináltam ezt a munkát, már csak azért is,

mert - eddigi pályaképemből is kiderül ez - igazában nem elméleti, inkább praktikus ember vagyok. Azokhoz a munkákhoz vonzódom, amelyeknek azonnali, de legalábbis hamari eredménye van. Ennek az osztálynak a munkája igen kézzel fogható, könyvtári tevékenység. Akár a Múzeum utcai épület viszonyai között, akár a Várba való felköltözés után, az itteni nagyobb terem megszervezésénél - ezt a praktikus munkát természetesen szakmai terv, ha úgy tetszik, elméleti hipotézis mellett kellett megtervezni, ám ezeket mindjárt gyakorlatra kellett váltani, a valóság próbájának kellett kitenni. Mint mindenkinek, nekem is szükségem van a sikerélményre - ahogy ma divatosan mondják a munka örömét is - itt, ezen az osztályon a közös munka kiadványokban, szolgáltatásban öltött testet, s ez - őszintén szólva - mindvégig örömmel töltött el. Szívesen végeztem, még ha közben voltak nehézségek, nehéz időszakok is - nem mindig jöttek ugyanis össze olyan munkatársak, akikkel jól tudtam volna együtt dolgozni. Ám végül - meggyőződésem - jó együttes alakult ki, akik lelkesen, okosan viszik tovább azt, amit együtt kezdtünk el. Úgy érzem, volt osztályom munkatársai igen komolyan végzik a feladatukat, ami annyit jelent, hogy az igazi könyvtárosi szolgálat jegyében dolgoznak.

- Sokszor váltottál, sokszor kellett újat tanulni, a pálya irányát módosítani. Hadd kérdezem meg, a fiatal Gerő Vera mozgásművészeti álmai, ambíciói mikorra múltak el, mikorra született meg az érzés: azt csinálom, amit szeretek, azt végzem, ami a hivatásom?

- Én nagyon megszerettem a könyvtárosi pályát, de azért a nosztalgia még ma is fel-felbred bennem. Különösen akkor, ha valami szép előadást látok, ami persze ritkán adódik a táncművészetben. Hozzá kell tennem, én a balettet nem szeretem, a modern mozgásművészet és a klasszikus balett két külön világ, és én az előbbivel jegyeztem el magamat. Most az utóbbi években, amióta Markóék szerepelnek, vannak persze nagy, katartikus élményeim. Ilyenkor mindig felbred bennem a nosztalgia, noha ma már tudom, hogy nekem nem volt meg a technikám ahhoz, hogy igazi művész legyek, s ez a technika - érdekes módon - azért hiányzott, mert igazi, modern táncművész csak abból lehet, aki ehhez a balett-tanulás során megszerezte az alapokat. S nekem ez nem volt meg.

- Szó esett már mestereidről - Misztiről, tanáraidtól kezdve Bóday Pálig, ki tudnád egészíteni még ezt a névsort?

- Nem szeretem az ilyen névsorolvasásokat. Én úgy éreztem, hogy szinte minden munkatársamtól, kollégámtól tanultam valamit. Annak az intézménynek, amelybe 1959-ben jöttem, az volt az igazi szellemi varázsa, hogy igazi műhely volt, vitákkal, eszmecserékkal, a könyvtári kérdések feszegetésének igazi felelősségtudatával, ami még az éles szakmai vitákat is jóra tudta fordítani. Ezek a szakmai viták, melyek szinte szüntelenül folytak, s nem is szervezeten, hanem folyosón, kávézás közben, sőt, a munkaidő végeztével is, sokszor spontánul. Ezért is nem akarok neveket említeni, azt kell mondjam, hogy mindenkitől tanultam, kiváltképp abból a szelemből, melyet a munkatársak együttesen teremtettek meg.

- Régóta vagy pedagógus, könyvtárosok sok nemzedékét oktattad és oktatód a szakmára az ún. SZOT-iskolán. Pályádnak erről az oldaláról, metszetéről kérdezlek.

- Az intézmény teljes neve az egri Ho Si Minh Tanárképző Főiskola Budapesti Tagozata. Pedagógusi pályámat középfokú tanfolyamok előadójaként kezdtem. Amikor a tanfolyami és főiskolai képzést úgy alakították, hogy a SZOT-iskolán - tanárképzéssel párosítva - megindult a képzés, ott kezdtem tanítani, idestova 28 éve. Nagy örömmel tanítok, vizsgáztatni már kevésbé szeretek. A vizsgáztatás számomra mindig "lelki gyötrelmekkel" jár, mert az osztályozásról mindig is az volt a véleményem, hogy az szükséges, de viszonylagos dolog. Mindig kétséges: vajh, jól csináltam-e? Tanítani azért is szeretek, mert ugyan vonzódom a praktikumhoz - mint erről már beszéltem - de ez a tevékenység rákényszerít arra, hogy szakmám elvi alapjait is folyamatosan átgondoljam.

- A közel három évtizedes oktatói pályára visszatekintve, milyenek látod a szakma újabb és újabb generációinak változásait?

- Sajnos, azt kell mondjam: romlik a készültség, a minőség színvonala. Ennek nyilvánvalóan az a közismert tény az egyik oka, ami középiskoláink szellemi színvonalának hanyatlásában mutatkozik meg. Sokan műveletlenül, néha meghökkentő alapismereti hiányokkal kerülnek a felsőoktatási intézmények padjaiba. A másik ok - közismerten - a szakma presztízsének fokozatos csökkenése. Akik könyvtárosnak jelentkeznek, azok között igen sok a gyengébb szellemi képességű. Ez bizony az egymást követő évfolyamokon is megmutatkozik. Igaz ugyan, hogy akad egy-egy jobb évfolyam, de hogy ez hogyan alakul, ennek a magyarázatát nem tudom, ez talán a szerencse dolga. Meg kell említenem, hogy főiskolánkon a könyvtárosokéval párhuzamosan folyik a népművelőképzés is, és szomorúan tapasztalom, hogy közöttük sokkalta több a nyitott, érdeklődő, eleven fantáziájú személyiség, mint a könyvtárosok között. A szakmai utánpótlás lefelé tendáló minősége mellett persze minden évfolyamon akad pár olyan hallgató, akiről bizvást lehet hinni, hogy jó könyvtáros lesz belőle.

- Mint a Könyvtártudományi Szakkönyvtár osztályvezetője, nyugdíjba vonultál, de megmaradtál a Könyvtári Figyelő felelős szerkesztőjének. Egyszerre kívül és belül vagy, - milyen érzés? Milyenek látod a szaklap perspektíváját, helyzetét?

- Még inkább belül érzem magam, nem régen mentem nyugdíjba. Addig szeretném ezt folytatni, míg magam is úgy nem ítélem, hogy "már nem vagyok belül". Igyekszem résen lenni, eljárak lehetőleg minden fontos, szakmai, országos rendezvényre, igyekszem találkozni a problémákkal, amelyek a könyvtárosokat foglalkoztatják, tájékozodom az irodalomból. De ha megszólal bennem majd az "önkritikai csengő", jelentkezem, hogy elég.

- Sokéves könyvtárosi pályád során kiérlelődtek-e benned olyan gondolatok, amelyeket, mondjuk, szellemi stafétabotként, szívesen adnál tovább a következő nemzedékeknek?

- Se a bölcseledést, se a szentenciákat nem szeretem. S az is mindig elriasztott, ha idős kollégák a kor magaslatáról ilyesfélét mondtak. Egyedül azt szeretném megismételni, amit már korábban is mondtam: ezen a pályán nélkülözhetetlen a **szolgálat** szelleme, és akiből ez hiányzik, annak saját magának is keserű, kínos az élete, és az olvasóknak és a könyvtárhasználóknak is kellemetlen ez. Az összes többi úgyis kinek-kinek a saját bőrén - szenvedve és örülve - kell újra megtanulnia és végigvinnie.

- Végezetül, hadd kanyarodjak vissza a személyes dolgokhoz: két felnőtt gyereked van, s bár alig hihető, többszörös nagymama is vagy. Vitted-e már valamelyik unokádat könyvtárba? S ez milyen érzés volt?

- Igen. És jó érzés volt, - ilyenkor a nagymama és a könyvtáros együtt örült bennem.

A riportot készítette: Fogarassy Miklós

KIÁLLÍTÁS

TITKOT REJTŐ KÖNYVJEGYEK

"Hic liber meus est" - hirdette egykor tulajdonosa nevét a kincset érő könyvek belső fedelét díszítő könyvjegy. A tenyéryi felület arányaihoz zsugorított ex libris ma már nem a tulajdonjog stigmája, hanem önálló grafikai műfaj, amely sajátos eszközeivel határolja körül a könyvszerető ember érdeklődési területét. De megfogalmazhatja egy-egy könyv eszmé-, vagy témavonzalmait, magába sűrítetheti a szerző gondolatiságát.

Az erdélyi grafikusok zöme mindig kedvelte és művelte ezt az amúgy mostohagyermekként kezelt, művészi kifejezésformát. Közülük többen is az ex libris európai mesterei közé tartoznak, nem egy rangos kiállítás díjazottjai. Különösen Árkossy István, Cseh Gusztáv, Csutak Levente és társaik munkái szereztek hírnevet a műfaj erdélyi hívei számára. Közéjük tartozik a sepsiszentgyörgyi Plugor Sándor is, akinek grafikáit és ex libriseit több vidéki kiállítás után Budapesten, előbb a Széchényi Casino, majd egy hónapon át az Országos Széchényi Könyvtár látta vendégül. A kiállításon szereplő ex librisek és "illusztrációk" hamar meggyőzhették a tárlatlátogatót arról, hogy Plugor Sándor irodalmi ihletésű grafikái nem egyszerűen csak képi megfogalmazásai a választott témáknak, hanem azok eszmeiségét kifejező, grafikai vetületei, megközelítései egy-egy irodalmi mű gondolatanyagának. "...A Te grafikáidnak semmi közük az illusztrációhoz. A belőlük sugárzó gondolatiság közvetítői nem a szavak, hanem a formák bravúrja. Drámaiságuk, a nézőben értelmi-érzelmi feszültséget teremtő erejük megnyilatkozási formája; a korszerű grafika nyelve" - méltatta Sütő András Plugor Sándor munkáit.

Aki a kiállítás képeit végignézte és eltöprengett a tárlók előtt, maga is rádöbbenhetett erre, hisz mindahány rajz elemi drámaisággal "sugározza" Ady, József Attila, Illyés Gyula, Szilágyi Domokos, Sütő András és Farkas Árpád műveinek gondolati töltését.

Van, ahol tiszta egyszerűséggel szalad a vonal, és van, ahol összegubancolódik, akár az öregek kézfején a ráncok. Van, ahol titkot rejt, és van, ahol feltár. De mindenhol töprengésre és továbbgondolásra késztet. Az is meglehet, hogy csupán arra, hogy leemeljük könyvespolcainkról az Öregek könyvét, Sütő drámáit, Illyés Gyula verseit, és könyvjegy nélkül is érezzük: valóban a miénk. Ezt hinni és érezni sugallják Plugor Sándor grafikái is, ezt a "titkot" rejtik könyvjegyei.

Sipos Nagy Réka

PLUGOR SÁNDOR SZÍVDÖBBENÉSEI

"Petőfy Sándor költő. 30 éves, szül. Erdélyben, közelebbi adat ismeretlen; református; házas, kis, sovány természetű; arca barnás; haja fekete, felfelé fésült; domború homlok; fekete szemöldök és szem; széles orr; arányos száj; jó fogak; kissé hegyes áll és sötét bajusz; beszél németül, magyarul és románul; inggallérját mindig kihajtva viseli." Ez a személyleírás robbant agyamba váratlanul, mikor Plugor Sándor betoppant hozzám az Új Írás szerkesztőségébe 1986 tavasz kezdetén, szikrázva és mosolyogva, egyenesen Erdélyből. Persze nem ilyen pontosan, hiszen ezt a körözési nyomtatvány-részletet a Petőfi-adattár első kötetéből másoltam ki, akkor csak e fekete csóva foszlányai izzottak föl bennem. Rögtön hozzáteszem: nem összehasonlításul idézem ezt a talán 1849. szeptemberében írt körözési személyleírást, ami különben is tévedések és butaságok bozótja, az akkori osztrák katonai, vagy rendőri fogalmazó tájékozatlanságának és műveletlenségének mai fossziliája. De így történt. S ha így történt, hát elmondom. Vannak az agyban ilyen történések. Olyan ez, mint az elemi anyagrészecskék váratlan összeütközése, amikor pára-képlettel és cérnafoszlással szétszikrázik a részecske-összerobbanás, s a két megszűnés nemcsak összezapódással halál, de új, más minőségű történés kezdete. Új lét. Másik-állapotú megmarradás. A valamit valamihez hasonlítása: nem minősítés. S ha két állapot hasonlítása egy harmadik jelentés nemző-pillanata: akkor az igazság ott a vonatkoztatásban. Ott költő, itt képzőművész. Ott vér, halál, történelemmé átviaszosodó, megszűnéssel jövővé átgyőtrődő költő-test. Itt egy rajz-látomású ember szívdöbbenései. Mert Plugor Sándor, bár huszadik századi más, mégis Petőfi-alkatú, fehér virradás és sötét ragyogás. Minden műve szívdöbbenés. Mint amikor az extraszisztolés, aritmiás szív váratlanul akkorát üt, hogy azt hiszed, mellkasod, hátad húsa, csontja dörrenve kiszakad, torkodban ólom-cölöpök márvány-golyók, aztán a képzelt halálhűvösség moccanatlan, libbenéstelen csönd-pihéi. Aztán új, nagy, döngő, fuldoklás-forró csillag-ütés. Plugor Sándor rajzzal-működése: a tenyésző időlét nagy fekete-fehér szívdöbbenései. Művei értelmezésére használhatnék a képzőművészetben is alkalmazott módszertani, élettani, szerkezetani fogalmakat és ideológiai, eszme felületei meghatározókat és osztályozókat. De nem teszem. Minek? A mű értelmezhetősége csak a műből magából szűrődhet kutató és szomjas tudatunkba. Nem a magyarázók és magyarázatok teremtik meg a mű értelmét, de a mű értelme szüli meg azt a törmelékekkel-bolyongó Szaturnuszgyűrű-köteget, amely az égitest köré szívódva, pörög és forog, a jelentés-éhséget, amely csak a mű tömegével gravitációs küldetésben él, nélküle szét-hull és szétszáll, irány nélkül zuhogva az űrhideg feketében. Ami fontos: Plugor Sándor birtoka, hazája, sors-tulajdona: a hibátlan rajztudás, a rajz-működés könnyedsége, biztonsága, humora, gyásza, eleganciája, bumfordi és kecses látomás-függvénye, szálkás, bütykös, csipkés, lemez-vonalas és szelvény-csontvázas szita-sűrűje és rost-magánya, ezüstös szálszögletek és szálgörbületek, szál-zuhanások és szálfény-vázmagányok emberiség-szerkezete, ember-történet tűcsóva-kúpja és tűcsóva-zuhanása. Arany János ezüst-szakáll csillám-keserűje egy kiásott tömegsír csontváz-könyvére, koponya-tejútjára csurgatva. Arany pára-hegedűk belegyömöszölve egy elhagyott gázlángözön éjszakai temető hold-haszon gyászföldjébe, sírpúpjaiba. A kor, amelyben élünk, mint a beteg öregek, beteg gyerekek acetonos lehelete. Mit tehet a művész gyógyításul, élet-fölszabardításul? Mit tud a testben-gyülemelő, agyban-meszesedő, habos és kristályos fehér halál ellen? Ha mást nem: tomboló és gögös teremtés-indulatát. Mert nincs más a segítségre mód, csak amit a pusztulás gátjául művével megépített. Különben csak a "Hol volt - hol nem volt" meséje. Vörösmarty Mihály gigászi cigány-éje.

Juhász Ferenc
(Élet és Irodalom, 1988. III. 25.)

NÉHÁNY SZÓ DINO BUZATTI FESTMÉNYSZÖVEGÉNEK...

A vegyes fogadtatás ellenére is úgy érzem, sikeres vállalkozás, igazi kulturális csemege volt az OSZK, a Magyarországi Olasz Kultúrintézet és az ELTE Olasz Tanszékének összefogásával létrejött kiállítás, mely április 18-tól május 6-ig uralta az V. szintet.

Már a képek rendezése, felakasztása közben is - arra járó kollégáink reakcióit hallgatva - számítani lehetett arra, hogy a festő Buzatti "befogadása" nem lesz egészen problémamentes. Tapasztalatainkat a vendégkönyv bejegyzései - melyek a "hülye kókler"-től a "zseniális"-ig minősítették a hazánkban elsősorban íróként ismert Dino Buzattit - a későbbiekben csak megerősítették.

Mindez természetesen semmit nem von le az alkotó szándékából, a művek mondanivalójából. A festményekből éppen ugyanaz a fojtott szorongás, bizonytalanság árad, mint Buzatti írásaiból. Ugyanaz a képzelte, szürreális, fantasztikus világ - melyet a Tatárpuszta, vagy A nagy képmás olvasása során megismerhettünk. Nyugtalanítóak, felkavaróak ezek a festmények, reagálásra - befogadásra, vagy elutasításra - késztetők, de mindenképpen szólnak hozzánk, mai világnkról beszélnek egy sajátos irodalmi-képzőművészeti nyelven. Ahogyan Buzatti mondta róluk: "...az írás és a festés nekem végeredményben ugyanaz a dolog. Akár írok, akár festek, egyetlen cél van előttem: történeteket mesélni."

Olaszország, Bécs, Varsó és Krakkó után egy ideig hozzánk szóltak a festett Buzatti-történetek.

Lencsó László

KÖNYVTÁRI PROPAGANDA KIADVÁNYOK KIÁLLÍTÁSA

A KMK Szervezési és Propaganda osztálya az V. szinti "folyosógalérián" az Új könyvtárakat bemutató fotókiállítás után, március 21. és április 10. között a közművelődési könyvtárak reklám- és propaganda anyagaiból készített szakmai bemutatót.

A rendelkezésünkre álló, tematikailag és számszerűleg is bőséges anyag ellenére sem törekedtünk a teljességre - erős válogatás után a legjellemzőbb, a legtöbbször előforduló és vélhetőleg a legszebb, leggondosabb kivitelű nyomtatványokat állítottuk ki.

Kiemelten szerepeltek a könyvtári plakátok, a kiállítási meghívók és katalógusok mellett például az ünnepi könyvhét és más "könyves" akciók propaganda anyagai, a többenél jóval hangsúlyosabban a gyermekkönyvtári tevékenységet népszerűsítő anyagok.

A szelekció és a kiemelések ellenére, illetve azokkal együtt, reméljük, kiállításunk átfogó képet tudott adni a közművelődési könyvtárak propaganda tevékenységének erről az oldaláról. Ezért is tekintettünk el az egyes kiállítási egységeknél a magyarázó feliratok használatától, - bízva abban, hogy az ott szereplő dokumentumok önmagukért beszélnek!

Kiállításunk - szándékunk szerint - nemcsak az eddig elért eredményeket reprezentálta, hanem kedvet és ösztönzést kívánt adni a további színvonalas könyvtári propagandatevékenységhez.

Reméljük, hogy kiállításunk nemcsak a közművelődési kollégák, hanem közvetlen munkatársaink - a nemzeti könyvtár könyvtárosainak "épülésére" is szolgált.

L.L.

SAJTÓFIGYELŐ

A GARABONCIÁS KÖLTŐ

Még gyerekkoromban, a harmincas években kaptam egy akkor frissen megjelent regényt, **Kincs-keresők** volt a címe. Erdélyben játszódtam, kollégiumi diákok körében, és (ha jól emlékszem, egy majálison) valamelyik fiú hóbertos diákcsínyként - fogadásból - megevett fél tucat cserebogarat. A hátborzongató vállalkozás, s mögötte az erdős-dombos nagyenyedi táj csak fokozta bennem a mesebeliségnek azt az érzését, amely az **Ábel**-regények nyomán ébredt először: a közeli és mégis messzi idegen Thulén túli vidék különös romantikáját. Később, már az ötvenes években, egyetemi vizsgaidőszakban a Széchényi Könyvtárban tanyáztam, a dohányzófolyosón gyakorta szívta mellettem cigarettáját egy barna köpenyes, szikár figura: a hírlaptár belső irodáiból bújt elő, és egyenöltözéke ellenére is valamiképpen más volt, mint kollégái: a magányosságnak és a kivételes intellektusnak kettős aurája övezte. Később, felleghajtó köpenyben gyakorta láttam feltűnni Óbuda utcáin a helyel-közzel még meglévő, ódon kiskocsmák táján: mintha valami Krúdy-regényből lépett volna elő. Csak jóval később, a Lukács uszoda teraszán mondták nőismerőseim, nem kevés érdeklődéssel mérve fel az ott időző, kopaszodó, ám bajszos, meleg szemű, férfias alakot, hogy lám, ez **Jékely Zoltán**, a költő.

Pontosan olyan volt, ahogy az ember a romantikus költőt elképzelem.

Aztán megismerkedtünk, és nem volt okom megváltoztatni véleményemet. A hatvanas években - az Erdélyből átjött költő kényszerű szilenciuma már letelt -, nekem jutott a szerencse, hogy az **ÉS** utolsó oldalán az irodalmi látogatások sorozatában megszólaltathattam. Erről a vonzó korszerűtlenségről faggattam; poéta-státusának természetrajzáról. Így válaszolt: "**Emlékszik Verlaine korára: De la musique avant toute choses! Én ezt így mondanám: Egy könnycsepp mindenekelőtt, s ez a könnycsepp éppúgy lehet az öröm könnye, mint a bánaté... Versírásra leggyakrabban valami fájdalom élménye, állapota, vagy emléke indít.**" És amikor erre azt kérdeztem, hogy ez nem a romantikusok attitűdje-e, ezt felelte: "**De igen, s hogy velem kapcsolatban említi, csak dicséretnek tartom.**"

Itt be is fejezhetném: pontosan jellemezte önmagát, kritikussai csak ennek újrafelfedezésével tisztelegtek előtte. Róla írott könyvben ezt olvasom: "**Nosztalgikus elvágódásnak, és pótolhatatlan veszteségnek, lebegő álomnak, és mélyen rejlő fájdalomnak a lélekben ható vegyülete hozta létre az elégikus érzést és költészetet... A fiatal Jékely Zoltán szívesen öltözött a késő romantikus költészet jelmezeibe.**" S hogy ez a magatartás nem távolította, hanem paradox módon közelítette antiromantikus korunk líraeszményének egy nagyon erős vonulatához, azt népszerűségének viszonylag korai halálát követő, meredek felívelése bizonyítja. S ez nemcsak szakmai siker. Egyre többen olvassák; születésének jubileumára szinte egyidőben jelentek meg versei a Kozmosznál, **A magyar irodalom gyöngyszemei** sorozatban, meg a Szépirodalminál - "legfiatalabbbként" - a **Nagy klasszikusok** sorozatban.

Klasszikussá lett volna? Máris? Azt hiszem, nincs rá jobb szó.

Lukácsy András
(Magyar Hírlap, 1988. ápr. 23.)

NYUGDÍJASAINKRÓL

NYUGDÍJAS ÉVEIM

Aki a könyvtárosi munkája mellett az irodalomtörténettel, sajtótörténettel, vagy a történelem bármely korszakával foglalkozott és nyug"díj"-ba kerül, - jaj annak! Akkor már csak emlékezhet arra, hogy hetenként egyszer volt "kutatónapja", minden szombat szabad szombatja volt, sőt, övé volt természetesen minden vasárnap. Igen, mikor a "munkaviszonya megszűnt", elkövetkezett az az időszak, amikor mindennap kutatónap, minden szombat és vasárnap munkanap lett, nincs többé semmi szolgálati kötelesség, ami fékezné a munkája mohó lendületét. A régen nyolc óra után végzett "munkaidő" már látástól vakulásig tart, szünet nélkül, és - mindhalálig. Szegényt az olyan nagyon szeretett, szellemi munka egyre jobban a hatalmába keríti, - bilincsbe szorítja. Mert rabság ez az "időtöltés", a magunk akaratával önként, szívesen vállalt, édes-kedves, szeretett rabság.

Még mi több, nem is akarunk menekülni, bár tudjuk, hogy lehetne vidám társaságban szórakozni is, - és az íróasztali munka sok-sok lemondást követel. Vállaljuk, sőt, egyre inkább, mert sietni, sietni kell, hogy a sok szép munkatervünk megvalósítása beleférjen az életünkbe.

Így igaz, a saját érzéseimet, életemet mondtam el. Az OSZK-ban eltöltött évtizedeimben általában a 18. századi és a 19. század első felének irodalomtörténetével foglalkoztam, különösen sajtóbibliográfiával és Kazinczy Ferenc életével, műveivel.

Nyugdíjas éveim munkájának eredménye, hogy az egyik nagy sajtóbibliográfiai adatgyűjtésem megjelent 1987-ben. Címe: Magyar sajtóbibliográfia 1705-1849. Tartalmazza Rákócziától a szabadságharc végéig megjelent hírlapok és folyóiratok adatait. Lelőhelyjegyzék tünteti fel, hogy csaknem száz könyvtárban melyik periodikum évfolyama teljes, illetve melyik szám található. Mellékletek nyilvántartása minden tudományág számára adatforrás lehet. Ezt a munkámat részletesen ismertettem már az OSZK Híradó 1987. 7-8. számában, itt csak ennyit: I-II. kötet, a terjedelme 1215 lap.

Sajtóbibliográfiám folytatása az 1850-1867. évben megjelent hírlapok és folyóiratok adatainak összeállítása. Elkészült az OSZK állományának feldolgozása, leelőhelyjegyzékkel és mellékletek nyilvántartásával. Készül a budapesti könyvtárak állományának feltüntetése. Valamennyi megyei könyvtár kiadta a megyéjében megjelent sajtó bibliográfiáját, igaz, ezek az összehasonlíthatók csak egy-egy megyében megjelent adatokat tartalmazzák. Fontos kiegészítés lehetne a budapesti könyvtárak sajtóbibliográfiája, önálló kötetben.

*Új rovatunkban az OSZK nyugdíjasai számolnak be jelenlegi életmódjukról, tevékenységükről, kutató munkájukról. Kérjük a lapunkat olvasó nyugdíjasokat, hogy jelentkezzenek írásaikkal!

Egyetemi éveim óta foglalkozom Kazinczy Ferenc életével és műveivel. Most Kazinczy-kultusz van! A magam munkálataival látom így. Életéről és műveiről megjelent irodalom bibliográfiáját összeállítottam, kiadták 1980-ban, terjedelme 331 lap. A most kiadásra elkészült összeállításom, az 1980-1987. évben megjelent adatokról kb. 100 gépelt lap, bevezetés és mutatók nélkül. Évek folyamán két kötetre elegendő, mintegy 400, kötetben meg nem jelent, ismeretlen, Kazinczy által írt és hozzá intézett levelet sikerült felkutatnom. Ezek baráti levelek, és hivatalos levelek az iskolafelügyelőség és a vármegyei szolgálat idejéből. Majd, ha megjelenhetnek, a Kazinczy levelezés-sorozat 24. és 25. kötetét képezik. A kiadásra várni kell - talán sokáig. Jelenleg a legsürgősebb munkám Kazinczy Ferenc utazásainak feldolgozása - erre szerződésem van.

Óh, édes-kedves rabság! Látástól vakulásig betűket nézhetek. Óh, boldogító nyug"díj"-as évek, ne siessetek, még néhány évig nagyon szertenék raboskodni!

V. Busa Margit

5,-Ft

*W. G. & Co.
Lecherstr.
Hamburg*